SAMEN DE PUZZEL LEGGEN VOOR WBP6

Over het open, eerlijke gesprek met elkaar & onze partners gedurende het totstandkomingsproces

Motivering participatie

Versie 28 september 2026

"De watertransitie is de mooiste uitdaging die we hebben. Inhoudelijk is het waar het echt om gaat. Het dwingt om anders te kijken naar de opgaven buiten en ook naar het eigen werk." "Niet alleen ons werk verandert, maar ook de waarde van de organisatie." [Interne gespreksronde, nov 2025]

"De watertransitie zal alleen succesvol zijn als we die samen met het gebied vormgeven." [Nota handelingsperspectieven]

"Er zit spanning op het werken vanuit een duidelijke koers/snelheid maken en samenwerken met het gebied. Dat vraagt extra aandacht en zorg voor betrokkenheid en participatie met onze partners en de omgeving." [Voorjaarsnota, 2025]

"Wij presenteren dit ideaalbeeld van het watersysteem beslist niet als een blauwdruk. Voor de toekomstige inrichting van het gebied moeten we samenwerken met onze omgeving. We zien deze storymap dan ook als basis voor het goede gesprek met de omgeving: met u." [Watervisie wat water wil]

WAAROM WE <u>SAMEN</u> DE PUZZEL LEGGEN VOOR WBP6

'Samen de puzzel leggen' staat symbool voor Dommelse samenwerking.

Met meerdere generaties en veel partijen is waterschap De Dommel onderweg naar een toekomstbestendige waterhuishouding in balans met de leefomgeving. Naar een watersysteem dat tegen een stootje kan.

De kunst is om de puzzel compleet en kloppend te krijgen. Zodat het water zo stroomt dat het schoon, voldoende en veilig is. En onze voeten droog blijven.

WBP6 wordt van grote betekenis voor waterschap, partners en omgeving. Daarom participeerden Dommelmedewerkers, Dommelbestuurders en externe partners vanaf de start in de ontwikkeling ervan. Het open en eerlijke gesprek betekent: met respect voor ieders positie en belang en met helderheid over wat kan en niet kan vanuit de verantwoordelijkheid van Waterschap De Dommel.

VERANTWOORDING PARTICIPATIE

Het omgevingswetinstrument Programma kent een motiveringsplicht voor participatie. Dit houdt in dat het waterschap moet aangeven hoe inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding en wat de resultaten daarvan zijn.

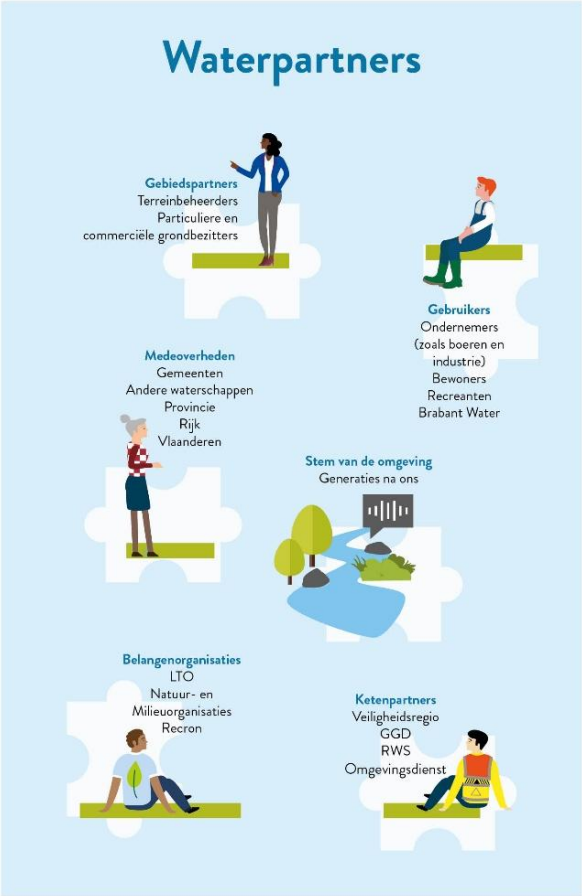
Ook moet het waterschap aangeven in hoeverre aan de eigen beleidsregels voor participatie is voldaan. In dit geval de participatievisie (AB, 24 november 2021) en de participatieverordening van het waterschap.

Tussen oktober 2025 en oktober 2026 zijn meer dan 150 Dommelmedewerkers actief betrokken. In het najaar van 2025 werden medewerkers persoonlijk geïnterviewd. Er volgde een drukbezochte collegetour op vier momenten in maart 2026. In maart en september van 2026 vonden puzzeldagen plaats, de tentoonstellingen in ‘t oude lab. In de zomer van 2026 werden WIP-gesprekken gehouden met vele Dommelteams (WIP=watertransitie in praktijk).

Meer dan 100 verschillende externe partners, ondernemers en inwoners werden betrokken. Zij bezochten de puzzeldagen bij het waterschap in maart en september 2026 en de collegetour met Helga van Leur. Meerdere gemeenten werden door projectteamleden bezocht.

Gedurende het hele proces bleven AB-leden langszij. Zij reageerden op de tussenproducten ‘de waarde van water’ en ‘de kleur van WBP6’. Fracties maakten zelf hun eigen poster.

Er is gewerkt conform het plan van aanpak, waarvoor bestuurlijk opdrachtgever Erik de Ridder, ambtelijk opdrachtgever Henk Kielenstijn en gedelegeerd opdrachtgever Joost van der Cruijsen hebben getekend.

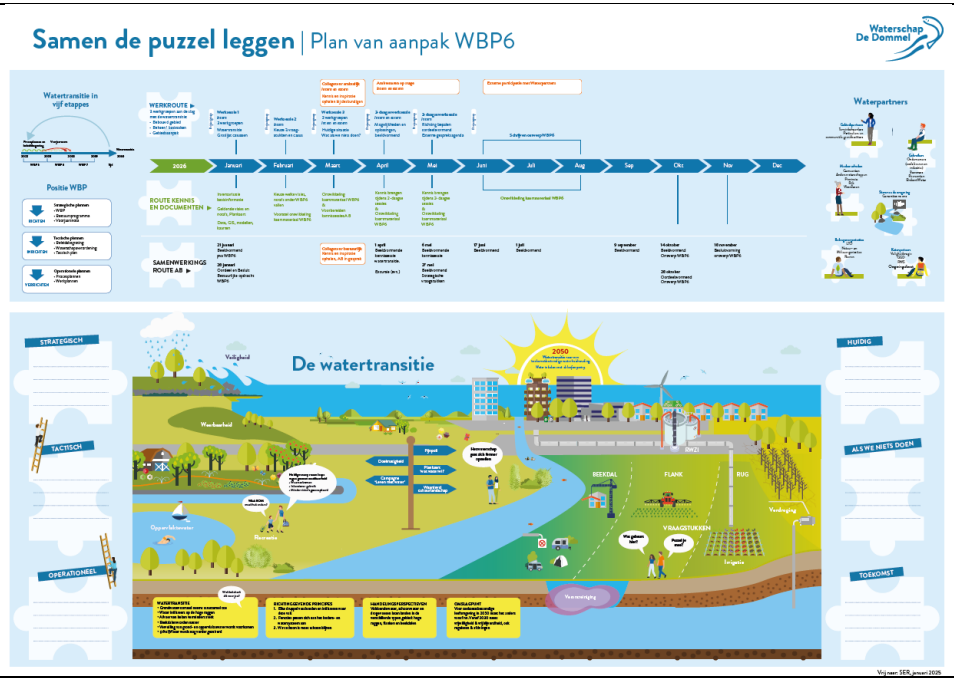

Uit Concept participatieplan, maart 2026

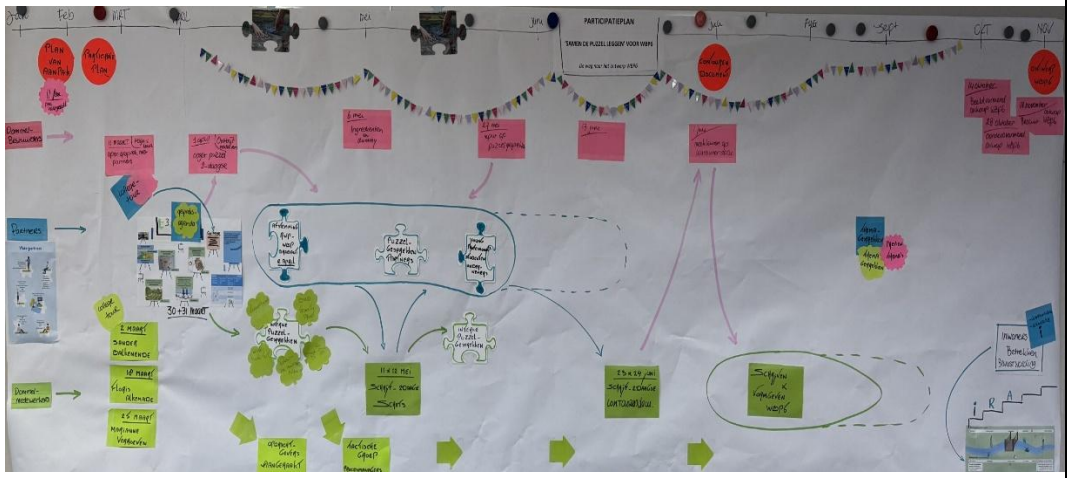
Slechts één stap uit het plan van aanpak is niet opgepakt: stagedag voor dommelmedewerkers. Deze stap past wellicht nog in het uitvoeringsplan.

De participatieaanpak sluit 1op1 aan bij de vier ambities uit de participatievisie (bijlage 6). Na afloop van de inspraakperiode dient het bestuursorgaan nog een eindverslag op te maken (conform participatieverordening).

Wanneer	Wie	Hoe	Oogst/Resultaat
Oktober en november 2025	19 individuele medewerkers waterschap en directieleden 3 teams waterschap Medewerkers van gemeenten: Heeze-Leende, Tilburg, werkregio Hart van Brabant 1 Particuliere ondernemer	Persoonlijke interviews met praatplaat (Bijlage 1) 	**De ambtelijke kijk op WBP6 (bijlage 1)** 1. Herfocus op kerntaak: beheer en onderhoud systeem & keten. Die vertalen in watertransitie. 2. Betekenis watertransitie concreet maken. Betekenis omslagpunt concreet maken. 3. Waterketen en waterkwaliteit integreren met watersysteem 4. Meer aandacht voor bebouwd gebied. 5. Rolneming en samenwerking: Partijen ondersteunen om hun initiatieven en innovaties verder te brengen die bijdragen aan de waterbeheerdoelen. De gereedschapskist in de etalage zetten om mogelijkheden die er zijn te benutten. 6. Actiegericht: Cruciale onderwerpen/gebieden voor watersysteemherstel agenderen waarmee De Dommel met gebiedspartners aan de slag gaat. 7. Inspiratie uit goede voorbeelden. 8. Pijn niet uit de weg gaan. *"Niets meer doen wat niet een stap in de 'goede' richting is"*. We accepteren geen verdere achteruitgang hydrologische omstandigheden ruggen flanken en beekdalen. 9. Meten en monitoren
23 oktober 2025	Tactische reflectiegroep	Werksessie met praatplaat	**De kijk van de tactische reflectiegroep op WBP6 (verslag)** 1. WBP6 is uitvoeringsstrategie én uitvoeringsagenda 2. Watertransitie wordt begrijpelijk voor medewerkers en omgeving 3. Medewerkers voelen zich gesteund 4. In gesprek met omgeving 5. Concretiseren visie schoon en gezond 6. Onderscheid in ruggen, flanken en beekdalen in relatie tot schoon, droog, voldoende NB! Vergeet de maatwerkovereenkomst niet
23 oktober 2025	Watergraaf	Persoonlijk interview	WBP6 waarin de stappen op weg naar de watertransitie concreter worden ingevuld – als een agendering van besluiten - in de tijd gezet - die genomen moeten worden om verdere stappen te zetten in de implementatie van de watertransitie.

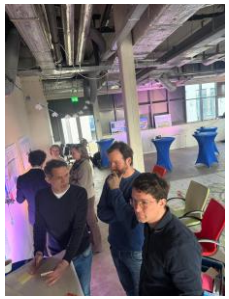
24 december 2025	AB-leden	Ontvangen legpuzzel met persoonlijke oproep watergraaf om sámen de puzzel te leggen	
5 januari 2026	DB-leden	Bespreken ‘de Kijk van het DB’ op basis van 7 interviews	**De kijk van het Dagelijks Bestuur op WBP6 (verslag)** 1. In 5 etappes naar één watertransitie. Voortbouwend op WBP5 en nota Handelingsperspectieven 2. 2030 is omslagpunt 3. Verbreden naar waterkwaliteit en waterketen 4. Structureren in ruggen, flanken en beekdalen 5. Rolopvatting: regisseur water en bodemopgaven & bewaker waterbelang in RO 6. Tempoversnelling met grondpositie en instrumentenkoffer 7. Inspiratie met verhaal over toekomst leefomgeving 8. Doelgerichte gebiedsgerichte samenwerking en participatie 9. WBP6 is van het nieuwe AB 10. Concretiseren *hoe* de doelen te bereiken: o Biedt partners inzicht, instrumenten, tijd en ruimte o Breng autonome ontwikkelingen in beeld o Manage bestuurlijke verwachtingen AB 11. Suggesties om te concretiseren in WBP6: o Teelt volgt peil in beekdal o Water en bodem sturend bij stedelijke ontwikkelingen o Vergoeding om watertransitie voor elkaar te krijgen ipv schade vergoeden o Ook natuurgebieden benutten o Irrigatie met effluent o Waterschapsverordening aanpassen o Uitspraak over grondwateronttrekkingen

21 en 28 januari 2026 2 februari 2026	AB Opdrachtgevers ondertekenen het onderliggende tekstdocument	Stelt plan van aanpak WBP6 vast 	

	Participatie-plan	**<u>Producten</u> die op de op weg naar WBP6 worden gemaakt**: • Plan van aanpak • Participatieplan • Contourendocument • *Ontwerp* WBP6 **<u>Mijlpalen</u> onderweg**: 1. Gespreksstof tbv participatie 2. Collegetour 3. Puzzel 2-daagse, tentoon-stelling met oogst-ontbijt AB en puzzeltocht 4. Schrijf 2-daagse mei 5. Puzzelgesprekken 6. Schrijf 2-daagse juni 7. WIP gesprekken (Watertransitie In Praktijk) 8. Puzzel 2-daagse (thema's), met oogstontbijt en *special* voor jongeren. 9. Schrijf 2- daagse september **<u>In gesprek met</u>:** • **AB bestuurders** • **Waterpartners** • **Dommelmedewerkers**	

Wanneer	Wie	Hoe	Resultaat
2 maart 2026	52 medewerkers waterschap	Collegetour	Lezing Sander Balkende. Praktijkverhaal Jurgen Nous, Ronald Louwers. **Oogst op puzzelstukken en aantekeningen**: - Maak het concreet: Waar naartoe? Wat doen we dan? Wat betekent het buiten? - Waterketen en systeem één team. Onlosmakelijk verbonden. Wisselwerking. - Maatschappelijke opgaven samen mogelijk maken. - Samenwerking met bestuur is er nu niet. - Elke medewerker, ook veldmedewerkers, gebiedsbeheerders en handhavers etc moeten WBP kunnen uitleggen in eigen context. - Watertransitie brengt medewerkers vaak in een lastige positie in gesprek met mensen buiten. - Data op orde! En vervolgens datagedreven werken & handhavingsaanpak. Meten = weten = signaleren = interventie - Met wie werken we allemaal samen? Breed overzicht. Omgevingsbewustzijn. - Hoe voer je moeilijke gesprekken met ingelanden en partners? Data helpt. - Gebiedskennis is noodzakelijk om rond verschillende belangen te acteren. - De watertransitie is waardentransitie
11 maart 2026	49 partners, ondernemers en inwoners 16 AB-leden 18 medewerkers waterschap	Collegetour	Lezing Helga van Leur. ***HOE DAN?*** **Oogst 9 gesprekstafels per sector (bijlage 2):** - Vrijwel alle tafels constateren dat water, bodem, natuur, landbouw, wonen en economie niet los van elkaar kunnen worden opgelost. - Er is veel kennis en de urgentie wordt breed gevoeld, we weten genoeg om door te pakken. **Wat helpt:** - Van sectorale belangen naar samenhangend gebiedsgericht samenwerken. Met historisch besef. Praktische voorbeelden en gebiedskennis benutten. - Concessies durven doen. - Koplopers beter faciliteren. - Ook top-down keuzes maken. - Zorgen dat beleid niet alleen bestaat uit verboden. - Het belang van water invoelbaar maken. **Wat belemmert, remt de transitie:** - Financiële druk ondernemers. - Regelgeving overheid. - Complexe maatschappelijke verwachtingen.
18 maart 2026	59 medewerkers waterschap	Collegetour	Praktijkverhaal Toon Kemps. Wateroverlast 2024. Hou ook in tijden van overlast een rechte rug. Wat we nú moeten besluiten zodat we houvast hebben op een toekomst die we niet kennen. Op zoek naar ruimte voor water met draagvlak bij ingelanden. Kijk ook praktisch!

			Lezing Floris Alkemade. *De kunst van richting te veranderen*. Waar komt het Brabantse landschap vandaan, waar gaat het naartoe? Het verleden leert ons de toekomst. Droogte als blinde vlek.
25 maart 2026	35 medewerkers waterschap	Collegetour	Lezing Marianne Verhoeven. *Er is meer ruimte dan je denkt*. We moeten concessies durven doen aan waterdoelen. Ruimte betekent niet altijd particulier bezit, maar ook gemeenschapsbezit. Hoe bouw je aan een gemeenschap van de toekomst. Praktijkverhaal Kevin Gortmaker. Externe planvorming.

Wanneer	Wie	Hoe	Oogst/Resultaat
30 maart 2026 31 maart 2026	52 Medewerkers waterschap 55 Partners, ondernemers en inwoners	Tentoonstelling 	**Rode draad puzzel2-daagse** - Er is brede overeenstemming over de urgentie en inhoud van de opgave: water moet integraal worden verbonden met stedelijke ontwikkeling, leefkwaliteit en klimaatadaptatie. - Deelnemers vragen om duidelijke en stabiele kaders naar 2030. - Investeer in relaties, dát is de cruciale succesfactor! In participatie: de kern van de opgave is niet zozeer het formuleren van ambities maar het organiseren van goede samenwerking. - Basis op orde van de interne waterschapsorganisatie: beleid, integraliteit, instrumenten, data, rollen. - Verwachtingen van doelsturing: o Helderheid over wat nog wél kan en wat niet meer, vanuit water en bodem. *“Leg vanuit het water & bodem-verhaal randvoorwaarden op tafel waarmee het gebied aan de slag kan.”* o Laat ruimte voor eigen keuzes, inclusief het nemen van risico’s. o Individuele ondernemers of gebiedspartijen die doelen moeten realiseren. o Werk vanuit kleine stroomgebiedjes, miniwaterschapjes. - Waterschap maakt gebiedsgerichte keuzes. - Bij watersysteemherstel: Van WATERSCHAP wordt een actievere, richtinggevende rol verwacht. Stimulerend en faciliterend waar het kan, maar dwingend en normerend waar systeemherstel dat vraagt. - Waterschap neemt initiatief en geef richting aan gebiedsprocessen. Ruimte voor maatwerk in het HOE. Stimulerend en faciliterend waar het kan, maar dwingend en normerend waar systeemherstel dat vraagt. - Waterschap zorgt voor expliciete overgangsstrategieën: tijdelijke, suboptimale situaties met duidelijke eindbeelden, termijnen en bestuurlijke rugdekking.

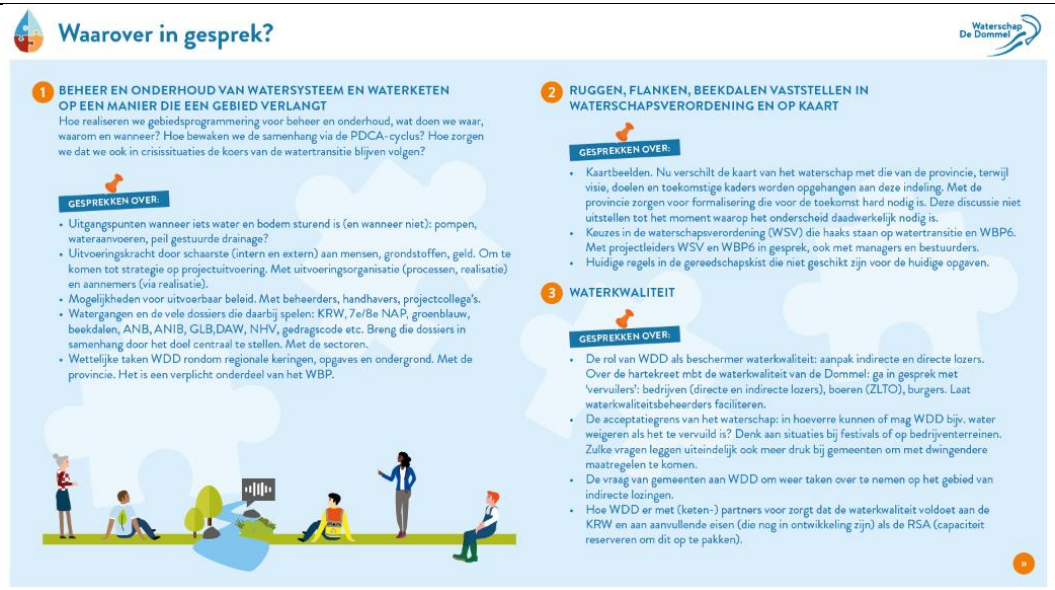

Participatieplan op de agenda

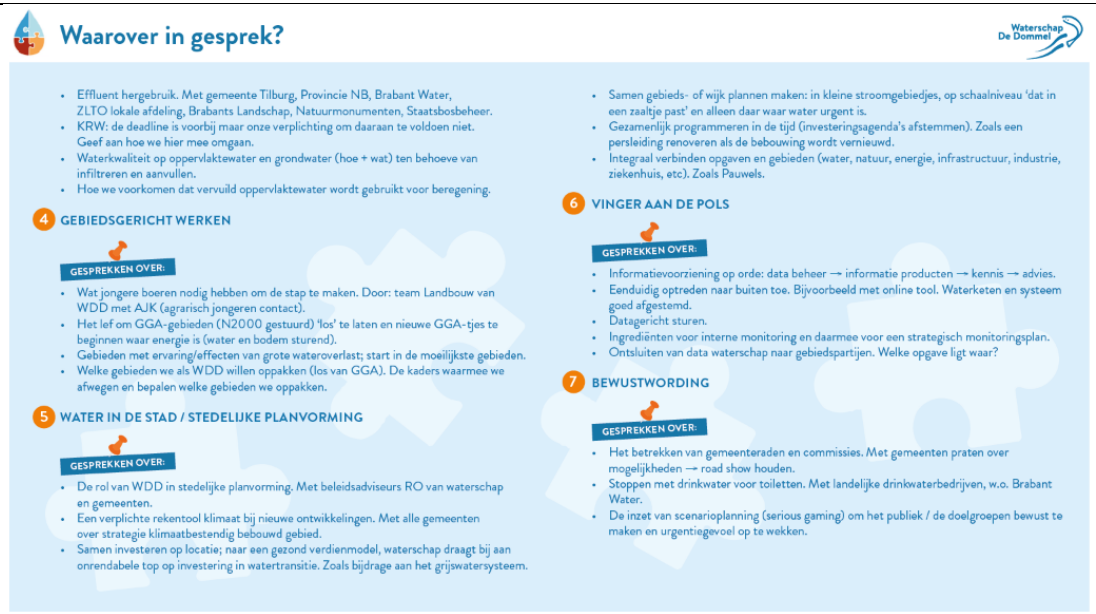
1 april 2026	AB	Presentatie oogst tentoonstelling 30 en 31 maart Lezing Floris Alkemade Veldbezoek	**Elementen uit beschreven puzzelstukken AB-leden** - Bodem en water als historisch fundament voor de toekomst. - Maak concreet wat er gaat gebeuren, wie waarvoor verantwoordelijk is en wat mensen zelf kunnen doen. - Stop met denken in tegenstellingen, in wortel vs. stok. Zoek samen naar oplossingen door écht te luisteren en interactie te zoeken tijdens een intensief participatietraject. - Lokaal eigenaarschap en lokale uitvoering zijn daarbij essentieel. - De transitie is niet alleen een opgave van het landelijk gebied of van boeren. Neem stadsbewoners mee en industrie en gemeenten. We moeten allemaal meedoen.

Wanneer	Wie	Hoe	Oogst/Resultaat
23 maart 2026	Gemeente Tilburg 4 ambtelijke medewerkers uit verschillende teams	Gesprek in Tilburg met medewerkers waterschap	**Reflectie op samenspel gemeente Tilburg en WATERSCHAP**. Impressie van gesprek (verslag) - Vasthouden o Kennisdeling o Positieve voorbeelden benadrukken o Goede bestuurlijke relatie wethouder poho/watergraaf o Plannen stimuleren met €'s - Vernieuwen o Klimaattool als voorwaarde stellen richting gemeente o Aanhaken bij wat Tilburg wil o Samen optrekken communicatie waterbewustzijn richting inwoners - Versterken o Waterschap mag water en bodem sturend strikter neerzetten richting gemeente. Dat helpt ons als water/groen alleen maar om meer vuist te maken tegen ontwikkelingen in de stad. o Samenwerking op gebiedsniveau samen verkennen. Gebiedsgericht lange termijn samenwerken. Denk bijv. aan: gezamenlijke investeringsagenda, wijkplannen, gezamenlijk programmeren, opgaven verbinden, water en bodem sturend. - Verlaten o 100 mm berging in waterschapsverordening o Praktijk en papier uit elkaar laten lopen

Wanneer	Wie	Hoe	Oogst/Resultaat
April en mei 2026	Dommelmedewerkers	Gaan op stage in een onbekende wereld	Alle Dommelmedewerkers zou de gelegenheid worden geboden om enkele dagen stage te lopen in een onbekende wereld (binnen het waterschap, bij partners of ingelanden). Met als stageverslag: een korte persoonlijke reflectie op de watertransitie en de eigen rol daarin, plus een wens voor WBP6.
	Externe gespreksagenda	In gesprek met externe partners	De puzzel 2-daagse op 31 maart leverde een externe gespreksagenda op.

Waarover in gesprek?
Waterschap De Dommel
1 BEHEER EN ONDERHOUD VAN WATERSYSTEEM EN WATERKETEN OP EEN MANIER DIE EEN GEBIED VERLANGT
Hoe realiseren we gebiedsprogrammering voor beheer en onderhoud, wat doen we waar, waarom en wanneer? Hoe bewaken we de samenhang via de PDCA-cyclus? Hoe zorgen we dat we ook in crisissituaties de koers van de watertransitie blijven volgen?
GESPREKKEN OVER:
• Uitgangspunten wanneer iets water en bodem sturend is (en wanneer niet): pompen, wateraanvoeren, peil gestuurde drainage?
• Uitvoeringskracht door schaarste (intern en extern) aan mensen, grondstoffen, geld. Om te komen tot strategie op projectuitvoering. Met uitvoeringsorganisatie (processen, realisatie) en aannemers (via realisatie).
• Mogelijkheden voor uitvoerbaar beleid. Met beheerders, handhavers, projectcollega's.
• Watergangen en de vele dossiers die daarbij spelen: KRW, 7e/8e NAP, groenblauw, beekdalen, ANB, ANIB, GLB,DAW, NHV, gedragscode etc. Breng die dossiers in samenhang door het doel centraal te stellen. Met de sectoren.
• Wettelijke taken WDD rondom regionale keringen, opgaves en ondergrond. Met de provincie. Het is een verplicht onderdeel van het WBP.
2 RUGGEN, FLANKEN, BEEKDALEN VASTSTELLEN IN WATERSCHAPSVERORDENING EN OP KAART
GESPREKKEN OVER:
• Kaartbeelden. Nu verschilt de kaart van het waterschap met die van de provincie, terwijl visie, doelen en toekomstige kaders worden opgehangen aan deze indeling. Met de provincie zorgen voor formalisering die voor de toekomst hard nodig is. Deze discussie niet uitstellen tot het moment waarop het onderscheid daadwerkelijk nodig is.
• Keuzes in de waterschapsverordening (WSV) die haaks staan op watertransitie en WBP6. Met projectleiders WSV en WBP6 in gesprek, ook met managers en bestuurders.
• Huidige regels in de gereedschapskist die niet geschikt zijn voor de huidige opgaven.
3 WATERKWALITEIT
GESPREKKEN OVER:
• De rol van WDD als beschermer waterkwaliteit: aanpak indirecte en directe lozers. Over de hartekreet mbt de waterkwaliteit van de Dommel: ga in gesprek met 'vervuilers': bedrijven (directe en indirecte lozers), boeren (ZLTO), burgers. Laat waterkwaliteitsbeheerders faciliteren.
• De acceptatiegrens van het waterschap: in hoeverre kunnen of mag WDD bijv. water weigeren als het te vervuild is? Denk aan situaties bij festivals of op bedrijventerreinen. Zulke vragen leggen uiteindelijk ook meer druk bij gemeenten om met dwingendere maatregelen te komen.
• De vraag van gemeenten aan WDD om weer taken over te nemen op het gebied van indirecte lozingen.
• Hoe WDD er met (keten-) partners voor zorgt dat de waterkwaliteit voldoet aan de KRW en aan aanvullende eisen (die nog in ontwikkeling zijn) als de RSA (capaciteit reserveren om dit op te pakken).

Wanneer	Wie	Hoe	Oogst/Resultaat
27 mei 2026	AB	Voorleesverhaal (Bijlage 4)	**DE WAARDE VAN WATER,** Verhaal van het waterbeheerprogramma 2028-2033, *tussenstand* Reactie: - Meer aandacht voor urgentie - Mis waar staan we nu (vinger aan de pols na WBP5) - Wordt concreter in het *hoe* deze doelen bereiken - Mis invloed van industrie - Positief over interactief document - Positief over samenwerkingsgerichtheid - Twijfel bij ambitieniveau en tempo - Waterbewustzijn is belangrijk. Inwoners van de stad. - Mis nog begrippen als: partners, focus, doelmatig, sober, impact

1 juli 2026	AB	De kleur van WBP6 (Bijlage 5)	Posterserie zelf gemaakt door alle AB fracties. Verhaal met 14 richtingwijzers: 1. Bestuurlijke besluiten worden langs de lat gelegd van de watertransitie. 2. Bij beheer en onderhoud van keten en systeem verschuift de focus van instandhouding en optimalisatie van het bestaande naar het transformeren richting een toekomstbestendige waterhuishouding. 3. Partijen die meegaan in de beweging komen in aanmerking voor een compensatie. 4. Het algemene belang is leidend bij het maken van ruimtelijke keuzes. Het waterbelang neemt een volwaardige plaats in. 5. Schoon hemelwater wordt bij eerste voorkeur niet meer afgevoerd richting RWZI. 6. Om de neerwaartse trend van grondwaterstand te keren, staat de samenhang van het functioneren van het systeem tussen de ruggen, flanken en beekdalen voorop. 7. Weigeren van verontreinigd water (specifieke stoffen) wordt de norm voor keten en systeem. 8. Alle nieuwe vergunningen (onttrekking en lozing) worden vanaf nu tijdelijk verleend of periodiek heroverwogen. Alle bestaande vergunningen worden uiterlijk 2033 herzien, ingetrokken en opnieuw vergund. 9. Gemeenten worden ondersteund met menskracht en instrumentarium bij watervraagstukken. 10. Afwegingen worden openbaar gemaakt over ruimtelijke ontwikkeling en de positie van het waterschap daarin. 11. Grondeigenaren worden actief geïnformeerd. 12. De samenwerking is gebiedsgericht. 13. Transparantie is cruciaal. 14. In contact met de omgeving wordt het waterbewustzijn aangewakkerd, initiatief en innovatie gestimuleerd.

Wanneer	Wie	Hoe	Oogst/Resultaat
8 juni 2026	Collega's team landbouw	WIP gesprek 	Bekrachtiging van de koers. Vraag om extra aandacht voor een duidelijke koers en logische regels en als we gaan reguleren extra capaciteit voor toezicht en handhaving. WIP = watertransitie in praktijk

11 juni 2026	Collega's waterketen	WIP gesprek	Waterketen van de toekomst
11 juni 2026	Collega's watersysteem en assetmanagers	WIP gesprek	Professionalisering assetmanagement en doelsturing
12 juni 2026	Collega's waterkwaliteit, vergunningen en handhaving	WIP gesprek	Waterkwaliteit en indirecte lozingen
9 juli 2026	Team SBI-watersysteem	WIP gesprek	Concrete input WBP
11 augustus 2026	Juridische zaken	WIP gesprek	Afspraken over juridische toets
18 augustus 2026	B&O- watersysteem	WIP gesprek	Concrete input WBP
24 augustus 2026	Informatievoorziening	WIP gesprek	Concrete input WBP
1 september 2026	Grondzaken	WIP gesprek	Aandacht voor overgangsperiode
1 september 2026	Ecologie	WIP gesprek	Worden te weinig meegenomen
1 september 2026	Hydrologie	WIP gesprek	Ook waterbergingsgebieden op kaarten
3 september 2026	Toezicht en handhaving	WIP gesprek	Concreet WBP graag
3 september 2026	Dienstverlening	WIP gesprek	Rol dienstverlening bij uitvoering
8 september 2026	Realisatie watersysteem	WIP gesprek	Concrete input WBP
8 september 2026	Vergunningen	WIP gesprek	Concrete input WBP

Wanneer	Wie	Hoe	Oogst/Resultaat
17 september 2026	Ambtelijke collega's gemeente Eindhoven	Gesprek	De actualiteit van de bezwaren tegen de waterschapsverordening 2026 geeft haakjes voor in het WBP:

			- Gemeente Eindhoven wil graag dat het waterschap zich vooral focust op haar primaire waterschapstaak. Laat aan de gemeente wat gemeentelijke verantwoordelijkheid is (vooral in stedelijk gebied). - Pas op met formuleringen waar zaken opgelegd lijken te worden: klimaattoets gemeente als randvoorwaarde? Ook 'afspraken over vergroening' zijn niet aan het waterschap. - Gemeente vreest de invoering van nieuwe normeringen voor waterkwaliteit, infiltratie, hemelwater. - Gemeente wil graag actief meedenken aan de voorkant bij opstellen nieuwe regels/verordening.
17 september	Ambtelijke collega's gemeente Bladel	Gesprek	- Gemeente is zelf ook actief aan het sturen en handelen in lijn met de koers van het WBP - Rolverdeling waterschap en gemeente graag in WBP opnemen - Gemeente Bladel vindt vertaling van regels in verordening belangrijk en werkbaar

Wanneer	Wie	Hoe	Oogst/Resultaat
10 september 2026	15 beleidsmedewerkers waterschap	Gesprekstafels	Lezen en aanvullen 80% versie van WBP, aanvullen programmalijnen.
14 en 15 september 2026	44 Medewerkers waterschap 66 Partners, ondernemers en inwoners	Tentoonstelling in 't oude lab 	Concretiseren programmalijnen. Van 80% naar 100% versie WBP6.

16 september 2026	AB	Informeel overleg	Programmalijnen Samenwerken binnen speelveld Participatie en besluitvorming Demo van de interactieve versie WBP6
17 september 2026	DT	Overleg	Besluitvormingsproces
28 september 2026	Managers waterschap		Haalbaarheidstoets
5 oktober 2026	Clustermanagers		Financiële en juridische toets
7 oktober 2026			Deadline aanleveren stukken AB

Wanneer	Wie	Hoe	Oogst/Resultaat
14 oktober 2026	AB	Beeldvormende vergadering	Ontwerp WBP6
28 oktober 2026		Oordeelsvormende vergadering	
18 november 2026		Besluitvormende vergadering	

Wanneer	Wie	Hoe	Oogst/Resultaat
17 januari – februari 2027	AB	Inspraakperiode (min 6 weken)	Ontwerp WBP6
17 maart 2027	AB	Waterschaps-verkiezingen	Nieuw AB en nieuw DB
Voor 1 januari 2028	AB	Beeldvormende vergadering	Definitief WBP6
		Oordeelsvormende vergadering	
		Besluitvormende vergadering	

Bijlage 1 Praatplaat

NAAM geïnterviewde: .....

NAAM interviewer: .....

NAAR EEN PLAN VAN AANPAK WBP6

Wat moeten we bespreken met wie?

Van start

1. *Wat heb jij persoonlijk met de watertransitie?*
2. *Welke antwoorden heb je al gevonden?*
3. *En vanuit jouw werk/portefeuille?*

De plaat bekijken

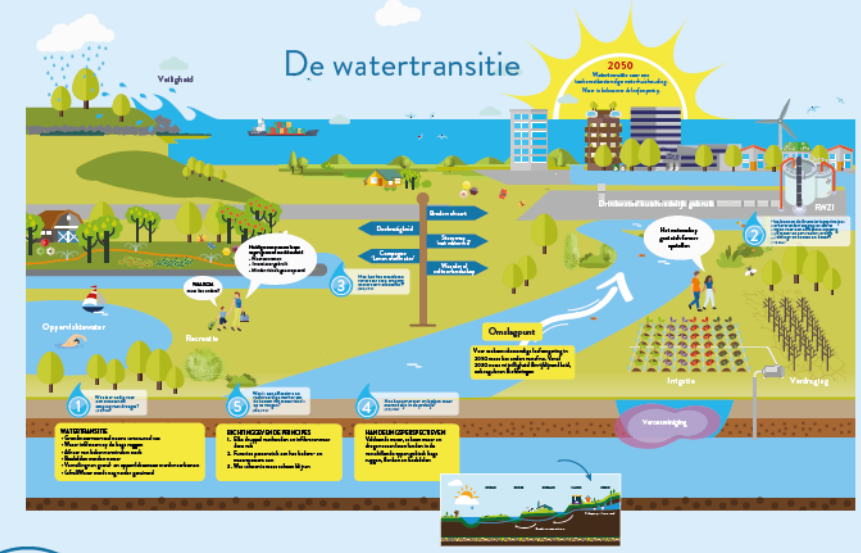
VASTHOUDEN | Op blijven koersen

4. *Zijn WBP5 + Nota HP de basis voor WBP6?*

VERBREDEN | Reikwijdte verruimen

5. *Welke gesprekken gaan we faciliteren?*

brede welvaart — alle waterpartners — het hele watersysteem — uitvoeringsprogramma — anders .... — anders ....

VERDIEPEN | Extra aandacht geven

6. *Welke thema's of gebieden extra uitdiepen?*

water in de stad, schoon en gezond water, waterketen, standstill, rolnaming, Vlaanderen, wet- en regelgeving, ruimtelijke ordening, beheer, innovatie, drinkwater, landbouwtransitie, anders: .., biodiversiteit

VERNIEUWEN | Anders denken Anders doen

7. *Onze rol van een faciliterende naar regisserende publieke partner?*
8. *Waterschap dé belangenbehartiger van water?*

VERLATEN | Wat we niet meenemen

9. *Welke gesprekken gaan wij faciliteren?*

Alles overziend

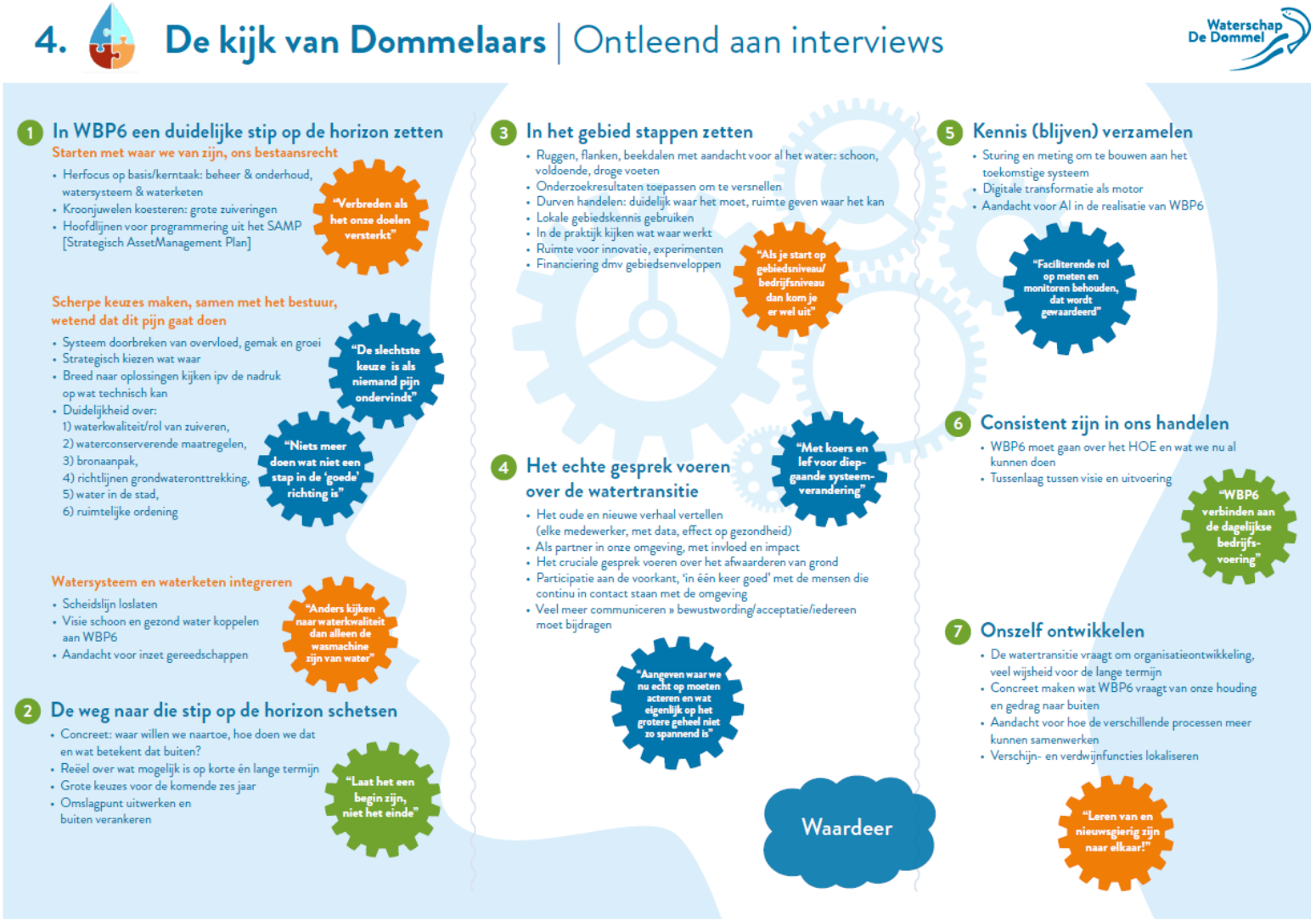
15. *WAAR gaat het pijn doen?*
14. *WAT gaat energie geven?*
13. *WELKE rol zie je in het proces voor jezelf en je collega's?*
12. *WIE moeten het komend jaar bij WBP6 betrokken worden? In welke rol?*

11. *WAT moeten medewerkers en de organisatie in hun rugzak hebben als WBP6 is beklonken?*
10. *WAT zijn de cruciale gesprekken voor WBP6?*

Vrij naar: SER, januari 2025

Bijlage 1: De Kijk van Dommelaars ontleend aan interviews

Bijlage 1: Ingrediënten voor WBP6 ontleend aan interviews en uitvoeringsagenda WBP5

Bijlage 2 Resultaat werksessie 11 maart

5. Puzzelstukken van partners | Ontleend aan werksessie 11 maart

Klimaatverandering maakt het watersysteem van Midden-Brabant kwetsbaar

Agrarische sector

Per gebied juiste maatregelen

Gebiedskennis is noodzakelijk voor een feitelijk en vanuit de agrarische sector gedragen waterbeheer-programma.

Faciliteer koplopers in het vasthouden aan een nieuw bedrijfsplan.

HOE DAN?

Kijken naar de plek, hoe het systeem daar functioneert, de bodemkwaliteit, de manier van boeren. Gezond boerenverstand inzetten + gebieds- en praktijkkennis.

Historisch besef hebben.
Veel maatregelen in het verleden zijn om goede redenen getroffen.

Met een stuurbaar systeem meebewegen met klimaatverandering en extremen. Bijv. stuwen in regenwaterafhankelijke gebieden.

Ruimte zoeken voor waterberging in landbouwgebieden.

Investeren in een goed bodemsysteem.

Technologische maatregelen inzetten. Bijv. pompen bieden kansen voor toekomstbestendig waterbeheer.

Gedragsverandering ondersteunen door drempels te verlagen: financieel (banken), regelgeving.

Koplopers faciliteren.

Waardeer

Gemeenten

Afgestemd beleid

Het waterschap moet het grotere belang aangeven bij gemeente, bij bestuurders en inwoners.

Nederland heeft integraal beeld/beleid bodemgebruik nodig.

HOE DAN?

Visies naast elkaar leggen, beleid met elkaar afstemmen.
Wat willen we bijv. van de landbouw?
Welk beleid voeren we hierin?

Zorgen dat beleid niet alleen bestaat uit verboden.
Beloon gewenst gedrag en biedt binnen de kaders flexibiliteit om te experimenteren.

Goede voorbeelden communiceren.

Nieuwe colleges en raden betrekken.

Samen maatregelen prioriteren op effect, haalbaarheid.

Het brede publiek waterbewust maken, daar tijd en geld insteken.

Jongeren benaderen als gesprekspartner!

Natuur & milieu

Win-win voor natuur én landbouw

Bij de GGA's zijn we ver verwijderd geraakt van het oorspronkelijke doel. De nadruk ligt vooral op korte termijn economische doelen, waardoor de balans is verdwenen.

De natuur is kwetsbaar, ook omdat zij minder individuele stemmen heeft in het gesprek.

HOE DAN?

Ons niet langer een roepende in de woestijn voelen: met anderen het tij keren.

Zien dat beide sectoren last hebben van droogte en slechte waterkwaliteit. Lokaal is dat het meest tastbaar.

Voor een consistente lijn zorgen tussen beleid en uitvoering.

Aan droogteschades voor natuur eenzelfde prijs hangen als aan natschades voor landbouw.

Inwoners

Inwoners waterbewust maken

Iedereen moet zijn steentje bijdragen, minder denken als individu.

Belangrijkste is bewustwording/besef bij de jeugd.

HOE DAN?

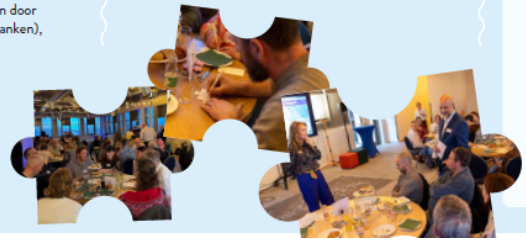
Het belang van water invoelbaar maken. Bijv over wat achterblijft na zuivering, de impact van water op een sterke bodem, nodig voor bouw, dat alleen weerbare natuur extremen kan opvangen.

Betaalbaarheid borgen voor inwoners.

Informeren over wat zij zelf kunnen doen ('onttegelen' tuinen, opslaan regenwater etc).

Ruimte geven aan innovatieve oplossingen van burgercollectieven.

Jongeren betrekken.

Gesprekstafels

We proberen ons (mondjesmaat) aan te passen aan de verandering die we nu zien, terwijl we ons moeten aanpassen aan de verandering van over 50 jaar.

Samen naar een strategie op 90% en niet bakkeleien over die 10%. HOE DAN vragen ipv ja maar.

Kom kijken op boerderijen!

Agrarische sector: gebiedsgericht in gesprek met ondernemers, beheerders en beleidsmakers om stappen te kunnen zetten in de praktijk.

Gemeenten: met alle overheden aan tafel om een eenduidig, transparant verhaal aan de rest van de wereld te kunnen vertellen. Waarbij we eerlijk aangeven dat we de precieze weg niet weten, maar wel commitment afgeven op de richting en elkaar daar rugdekking in geven.

Natuur en milieu: Natuurmensen samen met boeren in gesprek. Met beleidsmakers die de kaders stellen en dus duidelijkheid geven.

Inwoners: in gesprek met jongeren.

Bijlage 3: Rode draad 30 en 31 maart (in totaal 9 pagina's, hieronder 4)

Rode draad puzzel2-daagse op 30 en 31 maart 2026

Aan de puzzel2-daagse op 30 en 31 maart 2026 namen zo'n 100 mensen deel van binnen en buiten waterschap De Dommel (WDD).

Namens het team WBP6 dank ik alle deelnemers voor het goede gesprek hun inbreng. Graag koppelen we deze rode draad uit de puzzel2-daagse terug.

Deelnemers droegen 'spannende onderwerpen' aan voor de watertransitie: vraagstukken die volgens hen een plek verdienen in het zesde waterbeheer-programma (WBP6). Het projectteam neemt deze vraagstukken mee in overweging voor het vervolgtraject.

In september zien we elkaar hopelijk weer. Dan zal het gesprek zich toespitsen op enkele cruciale onderwerpen voor WBP6.

Wordt vervolgd!

Bart Pastor
Projectleider WBP6

Terugkoppeling poster 1 t/m 3

De watertransitie is volop aan de gang. Dat besef wordt breed gedeeld. De meeste deelnemers vinden dat 2030 als omslagpunt moet worden vastgehouden. Spanning ontstaat tussen ambitie en uitvoerbaarheid.

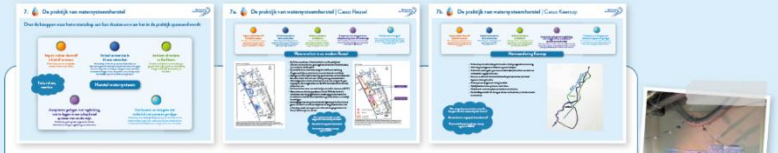
Intern benadrukken medewerkers de 'basis op orde':
- beleid in samenhang brengen en afwegen (keuzes maken);
- integraliteit organiseren in de uitvoering;
- data- en informatiehuishouding op orde brengen;
- rollen en sturing verduidelijken;
- de organisatie eerst versterken (lerend en uitvoeringskrachtig) voordat striktere regels worden opgelegd (externe regulering).

Voor externe partners ligt het zwaartepunt op voorspelbaarheid, perspectief en partnerschap: een betrouwbare overheid die durft te sturen maar ook samenwerkt, uitlegt en faciliteert.

Dat betekent:
- duidelijke en stabiele kaders richting 2030;
- gebiedsgerichte keuzes die zichtbaar maken wat waar gaat gebeuren;
- ruimte voor maatwerk in het HOE.

Geef heldere kaders en zoek de oplossing in het gebied.

Terugkoppeling poster 7, 7a en 7b

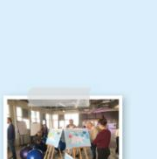

Van WDD wordt een actievere, richtinggevende rol verwacht. De duidelijke voorkeur van interne én externe deelnemers is:
- neem zelf initiatief en geef richting aan gebiedsprocessen. Druk dus op de oranje knop;
- doe dat in plaats van af te wachten en uitsluitend te faciliteren;
- zorg voor balans in 'tempo maken' en 'betrokkenen meenemen' in een concreet, herkenbaar perspectief.

Tegelijkertijd is er breed besef dat deze houding situationeel moet worden toegepast: stimulerend en faciliterend waar het kan, maar dwingend en normerend waar systeemherstel dat vraagt.
- Zorg dan wel voor expliciete overgangsstrategieën: tijdelijke, suboptimale situaties met duidelijke eindbeelden, termijnen en bestuurlijke rugdekking.

Tempo & Samen in balans.

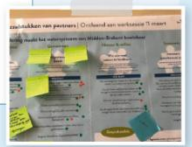
Terugkoppeling poster 9a en 9b

Van WDD wordt helderheid over doelen en randvoorwaarden verwacht: doelsturing.
- Wees helder over wat nog wél kan en wat niet meer, vanuit water en bodem.
- Laat ruimte voor eigen keuzes, inclusief het nemen van risico's. Vul dus niet in hoe individuele ondernemers of gebiedspartijen die doelen moeten realiseren.
- Werk vanuit kleine stroomgebiedjes, mini-waterschappjes.

Leg vanuit het water & bodem-verhaal randvoorwaarden op tafel waarmee het gebied aan de slag kan.

Bijlage 4: Voorleesverhaal DE WAARDE VAN WATER en reactie (8 pagina's, hieronder 3)

DE WAARDE VAN WATER

Verhaal van het waterbeheerprogramma 2028-2033
voor beheergebied De Dommel (WBP6)

Tussenstand, 27 mei 2026

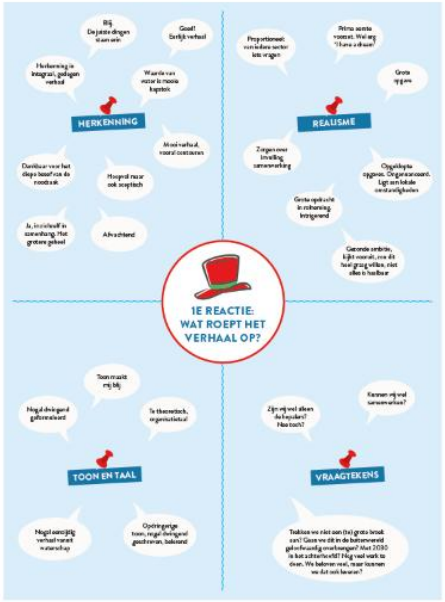
Waterschapsbestuurders, jullie positie is uniek!

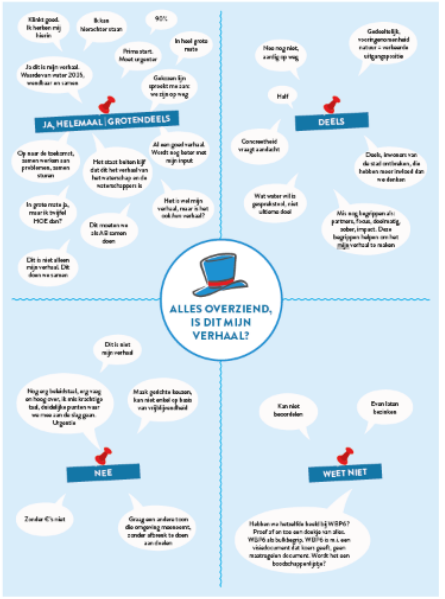
Jullie hebben zeggenschap over het beheergebied van De Dommel. En kunnen de belangen van omgevingspartners bij integraal waterbeheer direct inbrengen.

Als oudste overheid zit het waterschap in het hart van de omslag naar water en bodem sturend. Als bestuurders hebben jullie de sleutel in handen.

- → De waarde van water staat niet ter discussie.
- → Het is glashelder dat andere keuzes gemaakt moeten worden, door weersextremen, en met een waterkwaliteit die zwaar onder druk staat.
- → De urgentie van een fundamenteel ander waterbeheer staat als een paal boven water. Daar hoeven jullie geen theoretisch debat meer over te voeren.
- → Jullie zijn het erover eens dat het denken vanuit brede welvaart uitnodigt tot een integrale benadering waarin ecologische, economische en sociale waarden in samenhang worden gewogen.

Het volgende waterbeheerprogramma – WBP6 – bewijst dat het jullie menens is. Het verstevigt en versnelt de transitie die met het huidige WBP is ingezet. Dit verhaal getuigt daarvan en wil de organisatie graag toetsen: is dit jullie verhaal?! En: geloven jullie erin om het in uitgewerkte vorm in handen te geven van het bestuur dat in 2027 aantreedt?

Bijlage 5: De kleur van WBP6

De kleur van WBP6

Voortbouwend op het verhaal van het waterbeheerprogramma 2028-2033 voor beheergebied De Dommel (WBP6)

De inkleuring van wat ons als bestuur te doen staat als vervolg op 'De waarde van water'. Dit verhaal van WBP6 werd op 27 mei aan AB-leden voorgelezen als tussenstand.

Dat verhaal kondigt een eerlijke boodschap aan en belooft ook:

a. Concretiseren en preciezer laden van de **3 principes** om inhoudelijk te sturen en de **4 uitgangspunten** om te sturen op de werkwijze;

De principes luiden	De uitgangspunten zijn
1. Elke druppel vasthouden en infiltreren waar deze valt 2. Functies passen zich aan het bodem- en watersysteem aan 3. Wat schoon is moet schoon blijven	1. We zijn een activerende overheid – stellen kaders en agenderen 2. We stimuleren anderen om te veranderen 3. We gaan naar een integrale gebiedsgerichte aanpak 4. We differentiëren per gebied aan de hand van knelpunten

b. Scherper aanzetten van de **urgentie** van de watertransitie in de tijd.
c. Accentueren van **integraliteit**, dat watersysteem en waterketen één geheel zijn, waar **waterkwaliteit** onlosmakelijk deel van uitmaakt.
d. Normen stellen voor de **ruggen**, omdat het Dommelgebied hét infiltratiegebied is van Brabant.
e. Aandacht voor **rolneming** van het waterschap in de watertransitie en in andere maatschappelijke ontwikkelingen.
f. Focus op **mogelijkheden en gezamenlijkheid**: wat kan wél en hoe doen we het samen?

Die eerlijke boodschap richt zich op een ander waterbeheer. En wat dat betekent vanuit gebruikersperspectief voor landbouw, natuur, wonen & werken. Op ruggen en flanken, in beekdalen en lokale laagten.

Bijlage 5: 10 posters van alle AB-fracties (hieronder 4)

Bijlage 6 Participatievisie met 4 ambities

2.1 Participatieambities

Vier ambities vormen de basis voor het handelen van medewerkers en bestuur. Ze leggen uit wat waterpartners in samenwerking van Waterschap De Dommel als activerende overheid kunnen verwachten.

***Klimaatrobuust, wat is dat?** Een watersysteem dat tegen een stootje kan. Dat flexibel is in het opvangen en vasthouden van water. Dat vanuit zichzelf een natuurlijk evenwicht vindt.

1. Waterdoelgericht

Met gebiedspartners werkt het waterschap aan slimme en innovatieve oplossingen voor een flexibel en klimaatrobuust* watersysteem.

- We gaan actief op pad om partijen uit een gebied samen te brengen en kansen te verkennen voor een integrale gebiedsgerichte aanpak. We versterken en benutten daarvoor de kennis in het gebied en brengen onze eigen deskundigheid in.
- We agenderen de watertransitie en leggen verbindingen tussen waterpartners om samen te werken aan innovatieve oplossingen.
- We werken opgavegericht: integraal en vanuit de bedoeling.

2. Samen

Met onze omgeving spannen we ons in om het functioneren van het watersysteem op langere termijn te garanderen.

- We rusten onze omgeving toe om zelf aan de slag te gaan en zich aan te passen aan de veranderende omstandigheden.
- We nemen plannen en verantwoordelijkheden niet over: initiatief nemers zijn zelf aan zet en als waterschap kijken we hoe we kunnen faciliteren.
- Het waterschap kiest voor verleiden, stimuleren, begrip tonen en kansen koppelen. Met een aanpak die uitgaat van vrijwilligheid, maar niet vrijblijvend is.

3. Dienstverlenend

We zijn benieuwd naar elk initiatief dat bijdraagt aan de kwaliteit van het waterlandschap.

- We zijn benaderbaar en staan naast onze waterpartners in het zoeken naar hún handelingsperspectief in de watertransitie.
- We gaan slagvaardig te werk en kijken samen naar de mogelijkheden van elk plan, en zijn ook duidelijk over wat er niet kan en waarom.
- Per gebied bepalen we met waterpartners wat de prioriteiten zijn en organiseren ons werk daarop.

4. Betrouwbaar

Onze waterpartners kunnen op ons bouwen.

- We zijn helder over wat je van ons als waterschap mag verwachten én wanneer iets niet kan.
- We richten ons proces zó in dat besluiten tijdig worden genomen en we onze afspraken nakomen.
- We geven inzicht in de afwegingen om tot een besluit te komen en de invloed die anderen hierop hebben gehad.